

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

5. rujna 2024. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Pravo koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze – Uredba (EZ) br. 864/2007 – Članak 16. – Pravila neposredne primjene – Prometna nezgoda – Prava na naknadu štete koja se priznaju članovima obitelji preminule osobe – Načelo pravičnosti za potrebe naknade neimovinske štete – Kriteriji ocjenjivanja”

U predmetu C-86/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Varhoven kasatsionen sad (Cour suprême de cassation, Bugarska), odlukom od 7. veljače 2023., koju je Sud zaprimio 15. veljače 2023., u postupku

E. N. I.,

Y. K. I.

protiv

HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos, predsjednik vijeća, O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), J.-C. Bonichot, S. Rodin i L. S. Rossi, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, G. I. Ilieva i L. I. Todev, *advokati*,
- za češku vladu, A. Edelmannová, M. Smolek i J. Vlácil, u svojstvu agenata,
- za njemačku vladu, J. Möller, P. Busche i M. Hellmann, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: bugarski

– za Europsku komisiju, C. Georgieva i W. Wils, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 14. ožujka 2024.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 16. Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”) (SL 2007., L 199, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između, s jedne strane, osoba E. N. I. i Y. K. I., bugarskih državljana i, s druge strane, društva HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG (u daljnjem tekstu: HUK-COBURG), u vezi s naknadom koju je to društvo obvezno isplatiti na temelju građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila za neimovinsku štetu koju su prvonavedene osobe pretrpjele zbog smrti svoje kćeri u prometnoj nezgodi koja se dogodila u Njemačkoj.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba Rim II

- 3 U skladu s uvodnim izjavama 6., 7., 14., 16. i 32. Uredbe Rim II:
 - „6. Pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta stvara potrebu za tim da pravila o sukobu zakona u državama članicama određuju isto nacionalno pravo neovisno o državi suda pred kojim je pokrenut postupak, kako bi se poboljšala predvidivost ishoda parnice, pravna sigurnost u pogledu propisa koji se primjenjuju i slobodno kretanje sudskih odluka.
 - (7) Područje primjene u materijalnom smislu i odredbe ove Uredbe bi trebale biti u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) [...] te s instrumentima koji uređuju koje se pravo primjenjuje na ugovorne obveze.
- [...]
- (14) Zahtjev za pravnom sigurnošću i potreba za donošenjem presuda u pojedinačnim slučajevima bitni su elementi svakog pravosudnog područja. Ova Uredba utvrđuje povezujuće čimbenike koji su najprimjereniji za postizanje tih ciljeva. Stoga, ova Uredba utvrđuje opće pravilo, kao i posebna pravila te u određenim odredbama i klauzulu o odstupanju koja dopušta odstupanje od tih pravila kada je iz svih okolnosti slučaja jasno da

je nezakonito postupanje očito jače povezano s nekom drugom državom. Ova pravila stoga stvaraju fleksibilan okvir pravila o sukobu zakona. Jednako tako, omogućuju sudu pred kojim se vodi postupak da pojedinačne slučajeve rješava na odgovarajući način.

[...]

- (16) Jedinstvena bi pravila trebala povećati predvidljivost sudskih odluka te osigurati odgovarajuću ravnotežu između interesa osobe kojoj se odgovornost utvrđuje i osobe koja je pretrpjela štetu. Veza s državom u kojoj je nastala neposredna šteta (*lex loci damni*) uspostavlja pravednu ravnotežu između interesa osobe kojoj je utvrđena odgovornost i osobe koja je pretrpjela štetu te također odražava suvremeni pristup građanskoj odgovornosti i razvoju sustava objektivne odgovornosti.

[...]

- (32) Poštovanje javnog interesa opravdava mogućnost sudova država članica da, u iznimnim slučajevima, primjenjuju iznimke temeljene na javnom redu te da se ne obaziru na prevladavajuće obvezne odredbe [pravila neposredne primjene]. Posebno, primjena odredbe o pravu koje je regulirano u ovoj Uredbi koja bi dovela do izricanja nerazmjernog poravnania za nastalu štetu naknadom štete s ograničenim učinkom ili naknadom štete na temelju kaznenih odredaba, može se, ovisno o okolnostima slučaja i pravnom poretku države članice pred čijim se sudom vodi postupak, smatrati protivnom javnom poretku (*ordre public*) te države članice.”

- 4 Članak 4. stavak 1. te uredbe određuje:

„Ako nije drukčije propisano ovom Uredbom, pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu iz protupravnog postupanja je pravo one države u kojoj šteta nastane, bez obzira na to u kojoj državi je nastao događaj koji je prouzročio nastalu štetu te bez obzira na državu ili države u kojoj nastanu posredne posljedice tog događaja.”

- 5 Člankom 15. točkom (c) navedene uredbe predviđeno je:

„Pravo koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze na temelju ove Uredbe posebno regulira:

[...]

(c) postojanje, prirodu i procjenu štete ili zatražene odštete;

[...]”

- 6 U skladu s člankom 16. navedene uredbe, naslovljenim „Prevladavajuće obvezujuće odredbe [pravila neposredne primjene]”:

„Ova Uredba ničim ne ograničuje primjenu prava države u kojoj se vodi postupak kada su te odredbe obvezujuće [kada su ta pravila neposredno primjenjiva] bez obzira na pravo koje se inače primjenjuje na izvanugovornu obvezu.”

Uredba Rim I

- 7 Članak 9. Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.) (Rim I), naslovljen „Prevladavajuće obvezne odredbe [pravila neposredne primjene]”, u svojim stavicama 1. i 2. predviđa:

„1. Prevladavajuće obvezne odredbe [pravila neposredne primjene] su odredbe čije se poštovanje smatra ključnim u državi za zaštitu njezinih javnih interesa, poput političkog, socijalnog ili gospodarskog ustroja, u mjeri u kojoj ih je moguće primijeniti na bilo koju situaciju koju obuhvaćaju, bez obzira na pravo koje je inače mjerodavno za ugovor na temelju ove Uredbe.

2. Ničime se u ovoj Uredbi ne ograničava primjena prevladavajućih obveznih odredaba [pravila neposredne primjene] prava države pred čijim se sudom vodi postupak.”

Bugarsko pravo

- 8 Sposobnost preuzimanja odgovornosti u slučaju protupravnog postupanja uređuje se odredbama članka 45. do 54. zakona za zadalzheniyata i dogovorite (Zakon o obvezama i ugovorima, DV br. 275 od 22. studenoga 1950.), u verziji koja se primjenjuje na glavni postupak (u daljnjem tekstu: ZZD).
- 9 Člankom 45. ZZD-a određuje se:

„1. Svatko tko drugome uzrokuje štetu dužan je nadoknaditi tu štetu.

2. U svim slučajevima protupravne radnje krivnja se presumira dok se ne dokaže suprotno.”

- 10 Člankom 52. ZZD-a određuje se:

„Naknadu neimovinske štete pravično određuje sud.”

Njemačko pravo

BGB

- 11 Članak 253. Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik), u verziji primjenjivoj na glavni postupak (u daljnjem tekstu: BGB), naslovljen „Neimovinska šteta”, glasi:

„1. Moguće je zahtijevati naknadu neimovinske štete u novcu samo u slučajevima koji su utvrđeni zakonom.

2. Kada se naknada štete mora platiti na temelju tjelesne povrede, narušavanja zdravlja, slobode ili spolnog samoodređenja, također se može zahtijevati pravična naknada neimovinske štete u novcu.”

12 Članak 823. BGB-a, naslovljen „Obveza naknade štete”, u stavku 1. predviđa:

„Tko namjerno ili iz nepažnje protuzakonito povrijedi život, tijelo, zdravlje, slobodu, vlasništvo ili neko drugo pravo druge osobe, obvezan joj je nadoknaditi time prouzročenu štetu.”

Zakon o cestovnom prometu

13 Članak 7. Straßenverkehrsgesetz (Zakon o cestovnom prometu), u verziji primjenjivoj na spor u glavnom postupku, naslovljen „Odgovornost imatelja vozila, upotreba motornog vozila bez znanja i uz suglasnost imatelja”, u stavku 1. predviđa:

„Ako je prilikom upotrebe motornog vozila osoba ubijena, ozlijeđena ili je njezino zdravlje narušeno, ili ako je neka stvar oštećena, imatelj vozila dužan je nadoknaditi štetu koja iz toga proizlazi za oštećenu stranku.”

14 Članak 11. Zakona o cestovnom prometu, u njegovoj verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku, naslovljen je „Opseg obveze naknade u slučaju tjelesne ozljede”. Taj članak određuje:

„Ako je osoba ozlijeđena ili je njezino zdravlje narušeno, naknada mora pokriti troškove žrtve za ozdravljenje i imovinsku štetu koju je pretrpjela zbog privremene ili trajne nesposobnosti ili smanjenja sposobnosti zarađivanja ili privremenog ili trajnog povećanja potreba zbog tjelesne ozljede ili narušavanja zdravlja. Pravična novčana naknada može se također zahtijevati za neimovinsku štetu.”

Zakon o ugovorima o osiguranju

15 Naslovljen „Pravo na izravnu tužbu”, članak 115. Gesetza über den Versicherungsvertrag (Zakon o ugovorima o osiguranju) od 23. studenoga 2007. (BGB1. 2007 I, str. 2631), u svojoj verziji primjenjivoj na glavni postupak u svojem stavku 1. određuje:

„Treća osoba također može ostvariti svoje pravo na naknadu štete protiv osiguravatelja:

1. ako je riječ o osiguranju od građanskopravne odgovornosti čiji je predmet izvršenje obveze osiguranja na temelju Zakona o obveznom osiguranju

[...]

Pravo na izravnu tužbu proizlazi iz obveze osiguravatelja koja proizlazi iz odnosa osiguranja i, u slučaju nepostojanja obveze, iz članka 117. stavaka 1. do 4. Osiguravatelj mora isplatiti naknadu štete u novcu. Osiguravatelj i ugovaratelj osiguranja koji je odgovoran za naknadu štete solidarno su odgovorni.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

16 Kći osoba E. N. I. i Y. K. I., tužitelja u glavnom postupku, preminula je 27. srpnja 2014. u prometnoj nezgodi koja se dogodila u Njemačkoj. Osoba odgovorna za nezgodu bila je osigurana na temelju obvezne građanskopravne odgovornosti kod HUK-COBURG-a, osiguravajućeg društva sa sjedištem u Njemačkoj.

- 17 Tužitelji iz glavnog postupka podnijeli su 25. srpnja 2017. tužbu protiv društva HUK-COBURG pred Sofijskim gradskim sadom (Gradski sud u Sofiji, Bugarska) radi isplate naknade štete u iznosu od 250 000 bugarskih leva (BGN) (otprilike 125 000 eura) svakomu od njih na ime naknade neimovinske štete pretrpljene zbog smrti njihove kćeri.
- 18 Društvo HUK-COBURG svakom je od roditelja 27. rujna 2017. isplatilo iznos od 2500 eura na ime naknade štete nastale zbog te smrti.
- 19 Presudom od 23. prosinca 2019. Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) djelomično je prihvatio zahtjev tužiteljâ u glavnom postupku, pri čemu je svakom od roditelja odobrio naknadu štete u iznosu od 100 000 bugarskih leva (otprilike 50 000 eura), koji je umanjen za iznos od 2500 eura koji je osiguravatelj već isplatio.
- 20 Apelativen sad – Sofia (Žalbeni sud u Sofiji, Bugarska) preinačio je tu presudu. Taj je sud tužbu tužitelja u glavnom postupku odbio u cijelosti jer je smatrao da nisu dokazali da su pretrpljeni bol i duševna patnja doveli do patološkog oštećenja, što je, na temelju primjenjivog njemačkog prava u skladu s člankom 4. stavkom 1. Uredbe Rim II, preduvjet za naknadu neimovinske štete. Taj je sud odbio njihovu argumentaciju prema kojoj se na temelju članka 16. Uredbe Rim II ne primjenjuje njemačko pravo, nego pravo države u kojoj se vodi postupak, odnosno članak 52. ZZD-a. Prema mišljenju tog suda, iznosi koje je društvo HUK-COBURG već isplatilo ne predstavljaju osiguravateljevo priznanje osnovanosti zahtjeva tužitelja u glavnom postupku i odgovaraju „niskoj naknadi” neimovinske štete predviđenoj člankom 253. stavkom 2. BGB-a.
- 21 Tužitelji u glavnom postupku podnijeli su protiv te presude žalbu u kasacijskom postupku Vrhoven kasacionen sadu (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska), sudu koji je uputio zahtjev.
- 22 Taj sud najprije primjećuje da je njemački propis koji se u ovom predmetu primjenjuje na temelju članka 4. Uredbe Rim II istovjetan onomu o kojem je bila riječ u predmetu u kojem je donesena presuda od 15. prosinca 2022., HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992), koji se odnosio na istu prometnu nezgodu kao što je ona o kojoj je riječ u ovom predmetu.
- 23 Nadalje, navedeni sud ističe da je Sud u toj presudi smatrao da je taj njemački propis obuhvaćen nacionalnim materijalnim pravom građanskopravne odgovornosti na koje upućuje Direktiva 2009/103 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.). Navedenim se njemačkim propisom predviđa objektivan kriterij koji omogućuje utvrđivanje neimovinske štete koja se može nadoknaditi članu bliske obitelji izravne žrtve prometne nezgode. Sud je presudio da se Direktivi 2009/103 ne protivi nacionalni propis kojim se utvrđuju obvezujući kriteriji za utvrđivanje neimovinske štete koja se može nadoknaditi.
- 24 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, za razliku od tog njemačkog propisa, u skladu s kojim se na pravo na naknadu neimovinske štete primjenjuju tri uvjeta, odnosno to da je žrtva pretrpjela povredu vlastitog zdravlja, da je članica bliske obitelji izravne žrtve i da postoji uzročna veza između pogreške koju je počinila osoba odgovorna za nezgodu i te povrede, bugarski propis, odnosno članak 52. ZZD-a, predviđa da naknadu neimovinske štete pravično određuje sud. Iz obvezujuće sudske prakse Vrhoven sada (Vrhovni sud) i Vrhoven kasacionen sada (Vrhovni kasacijski sud) proizlazi da se u bugarskom pravu sva duševna bol i patnja koje su roditelji

pretrpjeli zbog smrti svojeg djeteta uslijed prometne nezgode koja se dogodila zbog delikta ili kvazidelikta mogu nadoknaditi a da pritom nije nužno da je šteta neizravno prouzročila žrtvi patološko oštećenje. Iznos naknade štete ovisi o posebnim okolnostima slučaja o kojem je riječ, pri čemu iznos naknade neimovinske štete koji se uobičajeno dodjeljuje roditelju zbog smrti djeteta u prometnoj nezgodi koja se dogodila 2014. iznosi otprilike 120 000 bugarskih leva (otprilike 61 000 eura). Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, pod pretpostavkom da prigovor tužitelja u glavnom postupku treba prihvatiti i da su oni podnijeli dokaz o patološkom oštećenju, maksimalan iznos naknade štete koji bi oni mogli dobiti na temelju njemačkog prava iznosi 5000 eura.

- 25 U tim je uvjetima Varhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebali li članak 16. [Uredbe Rim II] tumačiti na način da se pravilom neposredne primjene u smislu tog članka može smatrati odredba nacionalnog prava poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, a kojom se primjena temeljnog načela prava države članice, kao što je načelo pravičnosti, predviđa prilikom utvrđivanja naknade neimovinske štete u slučajevima u kojima je smrt bliskih osoba nastupila zbog delikta ili kvazidelikta?”

O prethodnom pitanju

- 26 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 16. Uredbe Rim II tumačiti na način da se nacionalna odredba, kojom se predviđa da je sud pravično utvrdio naknadu neimovinske štete koju su pretrpjeli članovi bliske obitelji osobe preminule u prometnoj nezgodi, može smatrati „[pravilom neposredne primjene]” u smislu tog članka.
- 27 U skladu s člankom 4. stavkom 1. Uredbe Rim II, ako tom uredbom nije drukčije predviđeno, pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu iz protupravnog postupanja je pravo one države u kojoj šteta nastane, bez obzira na to u kojoj je državi nastao događaj koji je prouzročio nastalu štetu te bez obzira na državu ili države u kojima nastanu posredne posljedice tog događaja. Člankom 15. točkom (h) te uredbe određuje se da pravo koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze na temelju te uredbe posebno regulira postojanje, prirodu i procjenu štete ili zatražene odštete.
- 28 Međutim, na temelju članka 16. Uredbe Rim II, ta Uredba ničim ne ograničuje primjenu prava države u kojoj se vodi postupak kada su ta pravila neposredno primjenjiva bez obzira na pravo koje se inače primjenjuje na izvanugovornu obvezu.
- 29 Kao prvo, valja primijetiti da iz teksta članka 16. Uredbe Rim II proizlazi, s jedne strane, da se njime predviđa odstupanje od prava koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu određenu u skladu s pravilima o sukobu zakona utvrđenima tom uredbom, kao što su njezini članak 4. i članak 15. točka (c), u dijelu u kojem taj članak 16. dopušta primjenu nacionalnog prava države članice u kojoj se vodi postupak.
- 30 Navedeni članak 16. treba stoga usko tumačiti (vidjeti po analogiji presudu od 31. siječnja 2019., *Da Silva Martins*, C-149/18, EU:C:2019:84, t. 29. i navedenu sudsku praksu).

- 31 Usto, cilj koji se nastoji postići Uredbom Rim II, kao što to proizlazi iz njezinih uvodnih izjava 6., 14. i 16., sastoji se, među ostalim, od jamčenja sigurnosti u pogledu prava koje se primjenjuje neovisno o zemlji u kojoj je postupak pokrenut i od poboljšanja predvidljivosti sudskih odluka i osiguranja razumne ravnoteže između interesa osobe kojoj je utvrđena odgovornost i osobe koja je pretrpjela štetu (presuda od 17. svibnja 2023., Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d’Autres Infractions (FGTI), C-264/22, EU:C:2023:417, t. 30.). Široko tumačenje članka 16. Uredbe Rim II bilo bi stoga protivno tom cilju.
- 32 S druge strane, iz teksta tog članka 16. proizlazi da se odstupanje koje on predviđa primjenjuje ako su pravila prava države u kojoj se vodi postupak „[neposredno primjenjiva]”.
- 33 Međutim, da bi se ta pravila mogla primijeniti i opravdati pozivanje na navedeni članak 16., nužno je da pravna situacija koju ispituje nacionalni sud bude dovoljno usko povezana s državom članicom u kojoj se vodi postupak.
- 34 Izuzimanje od primjene inozemnog prava određenog člankom 4. Uredbe Rim II stoga podrazumijeva, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 52. svojeg mišljenja, da taj sud najprije provjeri je li ta pravna situacija na taj način povezana s tom državom članicom.
- 35 Stoga, ako je navedena pravna situacija povezana s više država članica, moguće je da navedeni sud mora utvrditi, među ostalim s obzirom na povezanost iste pravne situacije s državom članicom čije je pravo određeno u skladu s pravilima o sukobu zakona, nepostojanje dovoljno uske povezanosti s državom članicom u kojoj se vodi postupak.
- 36 U ovom slučaju tužitelji u glavnom postupku, bugarski državljani s domicilom u Bugarskoj, pokrenuli su postupak pred sudom te države članice. Međutim, prometna nezgoda nakon koje je kći tužiteljâ u glavnom postupku preminula dogodila se u Njemačkoj. Počinitelj te nezgode bio je osiguran kod osiguravajućeg društva sa sjedištem u toj državi članici. Osim toga, i žrtva i počinitelj navedene nezgode bugarski su državljani s boravištem u Njemačkoj, kao što to proizlazi iz točaka 15. do 17. presude od 15. prosinca 2022., HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992), koja se odnosi, kao što je to navedeno u točki 22. ove presude, na istu prometnu nezgodu. Upravo je na temelju tih činjeničnih elemenata na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri postoji li dovoljno uska povezanost s Bugarskom u glavnom postupku.
- 37 Kao drugo, što se tiče kvalifikacije nacionalnog pravnog pravila kao „[pravila neposredne primjene] [(fr. dispositions impératives dérogatoires)]” u smislu članka 16. Uredbe Rim II, valja podsjetiti na to da taj pojam odgovara onome „[pravila neposredne primjene] [(fr. lois de police)]” u smislu članka 9. Uredbe Rim I, tako da tumačenje potonjeg pojma od strane Suda vrijedi i za prvonavedeni pojam, s obzirom na zahtjev dosljednosti u primjeni uredbi Rim I i Rim II (vidjeti u tom smislu presudu od 31. siječnja 2019., Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, t. 28.).
- 38 Članak 9. Uredbe Rim I definira „[pravila neposredne primjene] [(fr. lois de police)]” kao odredbe čije se poštovanje smatra ključnim u državi za zaštitu njezinih javnih interesa, poput političkog, socijalnog ili gospodarskog ustroja, u mjeri u kojoj ih je moguće primijeniti na bilo koju situaciju koju obuhvaćaju, bez obzira na pravo koje je inače mjerodavno za ugovor na temelju te uredbe.
- 39 Prema sudskoj praksi Suda koja se odnosi na taj članak 9., na nacionalnom je sudu da u okviru svoje ocjene o tome ima li nacionalno pravo, kojim namjerava zamijeniti pravo koje su ugovorne strane izričito izabrale, obilježje „[pravila neposredne primjene]” uzme u obzir ne samo točan

izričaj tog prava nego i opću strukturu i sve okolnosti u kojima je ono doneseno kako bi se moglo zaključiti da je obvezujuće prirode, ako je očito da ga je nacionalni zakonodavac donio kako bi zaštitio interes koji predmetna država članica smatra ključnim (presuda od 31. siječnja 2019., Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, t. 30. i navedena sudska praksa).

- 40 U pogledu mogućeg utvrđivanja postojanja „[pravila neposredne primjene] [(fr. dispositions impératives dérogatoires)]” u smislu članka 16. Uredbe Rim II, primjenom analogije valja smatrati da sud koji je uputio zahtjev mora na temelju obrazložene analize izričaja, opće strukture, ciljeva i konteksta donošenja predmetne nacionalne odredbe utvrditi da je ona u nacionalnom pravnom poretku od takve važnosti da opravdava neprimjenu prava koje je određeno na temelju članka 4. te uredbe (presuda od 31. siječnja 2019., Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, t. 31.). Iz točaka 30. i 34. te presude proizlazi da primjena prevladavajuće obvezujuće odredbe [pravila neposredne primjene] zahtijeva da taj sud utvrdi posebno važne razloge koji opravdavaju njegovu primjenu.
- 41 Primjena takve odredbe stoga zahtijeva da nacionalni sud provjeri, s jedne strane, osim izričaja i opće strukture navodno obvezujuće nacionalne odredbe, razloge i ciljeve koji su doveli do njezina donošenja, kako bi utvrdio je li nacionalni zakonodavac imao namjeru toj odredbi dati obvezujući karakter. Stoga taj sud mora ispitati je li ta odredba donesena radi zaštite jednog ili više interesa koje država članica u kojoj se vodi postupak smatra bitnima i smatra li navedena država članica poštovanje navedene odredbe ključnim za zaštitu tih interesa.
- 42 S druge strane, iz ocjene nacionalnog suda pravne situacije koju taj sud ispituje mora proizlaziti da je primjena te odredbe apsolutno nužna kako bi se zaštitio osnovni interes o kojem je riječ u kontekstu predmetnog slučaja.
- 43 Iz toga slijedi da nacionalni sud ne može primijeniti odstupanje predviđeno u članku 16. Uredbe Rim II ako se cilj zaštite interesa o kojem je riječ, koji se želi postići predmetnom odredbom prava države u kojoj se vodi postupak, također može postići primjenom prava određenog u skladu s pravilima o sukobu zakona iz te uredbe.
- 44 Kao treće, valja primijetiti da je primjena pravila neposredne primjene od strane sudova država članica moguća samo u iznimnim okolnostima, kada, kao što je to navedeno u uvodnoj izjavi 32. Uredbe Rim II, to opravdava „poštovanje javnog interesa”. U tom pogledu, iz definicije pojma „[pravila neposredne primjene] [(fr. lois de police)]”, navedene u točki 38. ove presude, koji, s obzirom na sudske praksu navedenu u njezinoj točki 37., ima istovjetan opseg kao i „[pravilo neposredne primjene] [(fr. dispositions impératives dérogatoires)]” iz članka 16. te uredbe, proizlazi da takav zakon ili odredba mora nužno imati za cilj zaštitu javnih interesa od posebne važnosti, poput onih koji se odnose na politički, socijalni ili gospodarski ustroj države članice u kojoj se vodi postupak. Riječ je o interesima koje ta država članica smatra bitnima, kao što to proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 39. ove presude.
- 45 Točno je da iz upućivanja u uvodnoj izjavi 32. Uredbe Rim II na pravila o procjeni naknade štete proizlazi da zakonodavac Unije načelno nije isključio mogućnost da se pravna pravila kojima se štite pojedinačni interesi mogu, ovisno o slučaju, smatrati pravilima neposredne primjene. Naime, iz drugog dijela te uvodne izjave proizlazi da koncepti na kojima se temelje pravila o naknadi izvanugovorne štete koja su na snazi u državi članici mogu opravdati primjenu prava države u kojoj se vodi postupak na temelju članka 16. te uredbe.

- 46 Međutim, s obzirom na definiciju pojma „[pravila neposredne primjene] [(fr. lois de police)]”, nacionalni sud može primijeniti nacionalne odredbe kojima se nastoji zaštititi pojedinačne interese kao „[pravilo neposredne primjene] [(fr. dispositions impératives dérogatoires)]” samo ako detaljna analiza koju je dužan provesti jasno pokazuje da zaštita pojedinačnih interesa određene kategorije osoba, koju te nacionalne odredbe nastoje postići, odgovara temeljnom javnom interesu čiju zaštitu one osiguravaju. Kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 62. svojeg mišljenja, treba utvrditi postojanje dovoljne povezanosti s takvim javnim interesom koji se smatra temeljnim u okviru pravnog poretka države članice u kojoj se vodi postupak.
- 47 U ovom slučaju, kao što to proizlazi iz točke 40. ove presude, članak 52. ZZD-a mogao bi se primijeniti na pravnu situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku umjesto njemačkog prava koje je načelno određeno na temelju članka 4. Uredbe Rim II samo ako je njegova primjena opravdana posebno važnim razlozima koji odražavaju javni interes koji se smatra temeljnim u bugarskom pravnom poretku. U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev istaknuo je da je načelo pravičnosti, provedeno u članku 52. ZZD-a, temeljno načelo bugarskog prava i da je ono dio bugarskog javnog poretka. Budući da je cilj te odredbe zaštititi pojedinačne interese određene kategorije fizičkih osoba, valja podsjetiti na to da detaljna analiza koju nacionalni sud mora provesti podrazumijeva, među ostalim, da se jasno pokaže da ta zaštita odgovara temeljnom javnom interesu čiju zaštitu osigurava navedena odredba, tako da se njezino poštovanje smatra ključnim u predmetnoj državi članici.
- 48 Osim toga, iako nije na Sudu da ocjenjuje nacionalnu odredbu s obzirom na kriterije navedene u točki 40. ove presude, valja podsjetiti na to da iz točke 43. ove presude proizlazi da je primjena odstupanja predviđenog člankom 16. Uredbe Rim II isključena kada primjena prava određenog tom uredbom također omogućuje postizanje cilja zaštite temeljnog javnog interesa koji se štiti predmetnom odredbom prava države u kojoj se vodi postupak.
- 49 U ovom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da dok, na temelju članka 52. ZZD-a, sud mora „pravično” odrediti neimovinsku štetu, njemački zakon predviđa mogućnost „pravične” naknade te štete, tako da se oba ta nacionalna propisa temelje na načelu pravičnosti.
- 50 Međutim, iz zahtjeva za prethodnu odluku također proizlazi, s jedne strane, da je maksimalni iznos naknade štete koji se može dodijeliti na temelju njemačkog prava otprilike 5000 eura, dok je iznos koji se uobičajeno dodjeljuje na temelju članka 52. ZZD-a otprilike 120 000 bugarskih leva (otprilike 61 000 eura). Međutim, kao što je to nezavisni odvjetnik u biti istaknuo u točki 32. svojeg mišljenja, sama činjenica da primjena prava države u kojoj se vodi postupak u pogledu iznosa naknade štete dovodi do rješenja različitog od onog koje bi proizišlo iz primjene prava određenog pravilima o sukobu zakona ne omogućuje donošenje zaključka da se primjenom potonjeg prava ne može postići cilj zaštite temeljnog javnog interesa koji se, ovisno o slučaju, želi zaštititi predmetnom odredbom prava suda pred kojim se vodi postupak.
- 51 S druge strane, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da se, na temelju članka 52. ZZD-a, novčana naknada može sustavno dodijeliti za patnju i duševnu bol, dok njemačko pravo određeno na temelju članka 4. Uredbe Rim II na tom temelju priznaje naknadu samo ako je protupravno postupanje prouzročilo patološko oštećenje. Stoga, pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, čini se da se taj njemački zakon i bugarski zakon u ta dva aspekta temelje na potpuno različitim konceptima u pogledu prava na naknadu štete.

- 52 Slijedom toga, ne može se isključiti da bi u istim slučajevima žrtva mogla na temelju bugarskog prava dobiti naknadu štete za patnju i duševnu bol koje je pretrpjela, a koje nisu prouzročile patološko oštećenje, u iznosu od otprilike 120 000 bugarskih leva (otprilike 61 000 eura), dok na temelju njemačkog prava ta osoba ne bi mogla dobiti nikakvu naknadu štete.
- 53 Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi omogućuje li primjena njemačkog prava, kojim se ne predviđa naknada štete za duševne patnje i bol koje ne uzrokuju patološko oštećenje, postizanje cilja zaštite temeljnog javnog interesa, koji se, ovisno o slučaju, štiti člankom 52. ZZD-a.
- 54 Naposljetku, kao četvrto, valja podsjetiti na to da se, prema sudskoj praksi Suda, zakon države članice Unije koji pruža minimalnu zaštitu propisanu direktivom Unije može odbiti primijeniti u korist prava države u kojoj se vodi postupak zbog razloga koji se temelji na njegovoj obvezujućoj prirodi kada sud pred kojim se vodi postupak utvrdi da je u okviru prenošenja te direktive zakonodavac države članice pred kojim se vodi postupak smatrao ključnim da se dotičnoj osobi unutar njezina pravnog poretka pruži zaštita koja premašuje onu koja je predviđena navedenom direktivom, uzimajući pritom u obzir narav i predmet takvih obvezujućih odredbi (vidjeti u tom smislu presudu od 17. listopada 2013., Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, t. 50. do 52.).
- 55 Međutim, u točkama 34. do 37., 42. i 48. presude od 15. prosinca 2022., HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/48, EU:C:2022:992), Sud je u biti smatrao da, iako je na državama članicama da osiguraju da naknada neimovinske štete koju su pretrpjele bliske osobe žrtava prometnih nezgoda bude pokrivena obveznim osiguranjem barem u minimalnim iznosima predviđenima Direktivom 2009/103, ta direktiva ne postavlja posebne zahtjeve u pogledu izbora sustava građanskopravne odgovornosti za određivanje opsega naknade štete koju treba dodijeliti na temelju građanskopravne odgovornosti osiguranika, koja je u biti uređena nacionalnim pravom.
- 56 Prema tome, budući da cilj navedene direktive nije usklađivanje opsega naknade štete neizravne žrtve prometne nezgode i da se stoga članak 52. ZZD-a, čiji je cilj odrediti opseg naknade neimovinske štete koju je pretrpjela takva žrtva, ne može smatrati donesenim u okviru prenošenja te direktive, taj članak 52. nije obuhvaćen pretpostavkom iz sudske prakse navedene u točki 54. ove presude.
- 57 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi kako na postavljeno pitanje treba odgovoriti tako da članak 16. Uredbe Rim II treba tumačiti na način da se nacionalna odredba, kojom se predviđa da sud pravično utvrđuje naknadu neimovinske štete koju su pretrpjeli članovi bliske obitelji osobe preminule u prometnoj nezgodi, ne može smatrati „[pravilom neposredne primjene]” u smislu tog članka, osim ako, kada je pravna situacija o kojoj je riječ dovoljno usko povezana s državom članicom u kojoj se vodi postupak, sud pred kojim se vodi postupak, na temelju obrazložene analize izričaja, opće strukture, ciljeva i konteksta donošenja te nacionalne odredbe, utvrdi da se njezino poštovanje smatra ključnim u okviru pravnog poretka te države članice jer se njime nastoji postići cilj zaštite temeljnog javnog interesa koji se ne može postići primjenom prava određenog na temelju članka 4. te uredbe.

Troškovi

- 58 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 16. Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”)

treba tumačiti na način da se:

nacionalna odredba, kojom se predviđa da sud pravično utvrđuje naknadu neimovinske štete koju su pretrpjeli članovi bliske obitelji osobe preminule u prometnoj nezgodi, ne može smatrati „[pravilom neposredne primjene]” u smislu tog članka, osim ako, kada je pravna situacija o kojoj je riječ dovoljno usko povezana s državom članicom u kojoj se vodi postupak, sud pred kojim se vodi postupak, na temelju obrazložene analize izričaja, opće strukture, ciljeva i konteksta donošenja te nacionalne odredbe, utvrdi da se njezino poštovanje smatra ključnim u okviru pravnog poretka te države članice jer se njime nastoji postići cilj zaštite temeljnog javnog interesa koji se ne može postići primjenom prava određenog na temelju članka 4. te uredbe.

Potpisi